

הלכות תפילין סימן מב מג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כג]

ועין לעיל בסימן כא וילקמן בסימן קנד שיש עוד נפקא-מנה בין קדשה למצוה⁽³¹⁾.

31) דהיינו, שלענין גוף המצוה קיימא לן שלאחר שנעשתה מצוה יכול לזרוק, ולענין גוף הקדושה קיימא לן שאף לאחר שבלה צריך לגנוזו.

[משנ"ב ס"ק כג]

מיהו אם התחיל⁽³²⁾ לכתב על הקלף סת"ם או שאר פתבי הקדש⁽³³⁾, אפלו על הנר, אסור לכתב אחר-כך עליו דברי-הל' לקלי עלמא, שזה עשה מעשה של גוף הקדשה⁽³⁴⁾, ואפלו תנאי לא מהני בזה⁽³⁵⁾.

32) והתחלה זו, הורה הגרי"ש אלישיב (גנזי הקודש פ"ו הע' ו) שהיא אפילו בכתיבת אות אחת.

33) ולענין המתלמד בכתיבת סת"ם בדיו על קלף שעובד לשם סת"ם, הורה הגרי"ש אלישיב והגר"נ קרליץ (גנזי הקודש שם ס"ד) שאף שאין הקלף טעון גניזה, מ"מ אין להשליכו בבזיון.

34) ולגבי ספרים מודפסים אם יש בהם קדושה, כתב לעיל (סי' מ ס"ק ד) שהדפסתם היא ככתיבה ויש בהם קדושה, וכן מבואר בשע"צ לקמן (סי' שלד ס"ק לו) שמצילים בשבת מפני הדליקה גם ספרים מודפסים. אך בשעת הדחק כשאין לו במה לכסותם, הביא במשנ"ב לעיל (סי' מ שם) בשם שו"ת חות יאיר (סי' קפד) וסתם בדבריו שנטה להקל לשמש בחדר שיש בו ספרים מודפסים [והוא דלא כמבואר בחות יאיר שהקל רק כשהודפסו על ידי נכרים שאינם מתכוונים לקדש את השם], וראה עוד מה שכתבנו לקמן סי' מג ס"ק כה.

ולענין קדושת ספרים שעדיין לא למדו בהם, כתב במכתבי החפץ חיים (מכתב פג) לגבי ש"ס שעדיין לא למדו בו, שמותר לקרוע ממנו דפים על מנת לצלמם לצורך הדפסה, מפני שאין ההדפסה נחשבת אלא כהזמנה, וקיימא לן שהזמנה לאו מילתא היא [כמבואר בשו"ע לעיל ס"א ובמשנ"ב ס"ק ו]. ובאר הגר"נ קרליץ (יקרא דאורייתא עמ' מא), שהחפץ חיים לא התיר אלא לתלוש דפים מהספר, אבל לא התיר בזיון בגוף הספר עצמו. ובשו"ת אבני נזר (י"ד סי' שעו) כתב, שרק ספרים שבתורה שבעל פה אין מתקדשים כשלא למדו בהם, אבל ספרים של תורה שבכתב יש להקפיד בקדושתם גם קודם שלמדו בהם, מפני שהדפסתם עדיפה מהזמנה.

ולגבי גליונות של ספרים חדשים בכתב יד, כתב במשנ"ב לקמן (סי' שלד ס"ק ג) להקל בקדושתן, מפני שנחשב כהתנו עליהן, וכן מטעם שהזמנה לאו מילתא. וכן כשקודה בספרים לצורך כריכתם ונעשים פירורים מדפי הספר ולא מן האותיות, דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי (גנזי הקודש פ"ח הע' יב ו-כ), שאם עדיין לא למדו בספרים אלו מותר להשליכם לאשפה, וגם ההיתר של המשנ"ב בגליונות חדשים אינו אלא בנייר עצמו ולא באותיות. אבל כשחותך גליונות מספרים חדשים שעדיין לא למדו בהם, הורה הגרי"ש אלישיב (שם ס"ו) שאין לזרוקם לאשפה אך אינם טעונים גניזה. ודעת הגר"נ קרליץ (שם) שאם עוטפם היטב מותר גם לזרוקם לאשפה.

ולהניח על גבי קרקע ספר שעדיין לא למדו בו, דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ח פ' שיינברג (גנזי הקודש שם הע' יט) שאין לבזותו

בכך, ומ"מ אין צריך להניחו בגובה טפח, ודי לחצוץ בדף. וכן הורה הגר"נ קרליץ (יקרא דאורייתא עמ' לט) שבשעת הדחק אפשר להניחם בהפסק כל שהוא. אמנם הגרי"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ' רמה) הורה להניח את ספריו רק על כסא וכדו'.

ולגבי דפים של מראי מקומות שהם כסימנים בלבד ומי שלא כתבם אינו מבינם, כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ב סי' עה) שאין בהם קדושה.

35) ולכתוב שמות שלא בתוך ספרים, כתב הרמ"א (י"ד סי' רעו סי"ג) שלכתחילה אסור כדי שלא יבואו לידי בזיון. ובאר בשו"ת אגרות משה (י"ד שם סי' קלד) שאין כוונת הרמ"א שבשעת הדחק יש להתיר, שאם כך היה צריך לכתוב בפירוש שבשעת הדחק ולצורך מצוה מותר, אלא ודאי כוונתו שאם עבר וכתב אינו מחוייב לקרצו ולגנוזו, אלא יכול לכתחילה להשאירו אצלו ולשומרו שלא יבוא לידי בזיון.

[משנ"ב ס"ק כד]

ואם פרש על-מנת לפנות⁽³⁶⁾.

36) משמע לכאורה שצריך לפרש בדיבור, וכדברי הפמ"ג (א"א ס"ק ז) שהובאו בביה"ל (ד"ה צר בה). אמנם, לענין המשתמשים בשק של תפילין לדברי חול, כתב לעיל (ס"ק יא) שאף על פי שמדינא אסור לעשות כן, מ"מ יש ללמד זכות עליהם, שכיון שרגילים בכך, חשוב הדבר כאילו התנו על כך מתחילה.

[ביה"ל ד"ה לגוף הקדשה]

ובמקום הדחק יש להקל בכל ג'ני, פי הנ"ה יחידא הוא שפחמיר בהזמנה לרצוה⁽³⁷⁾.

37) ומכך שהקל בשעת הדחק, הורה הגרי"ש אלישיב והגר"נ קרליץ (גנזי הקודש פ"ו הע' יח) שרק לגבי להשתמש בהם תשמיש של חול החמיר הביה"ל, אבל להצריכם גניזה אין חיוב כיון שאינו משתמש בהם, אך לא יורקם בבזיון.

סימן מג

דין איך להתנהג בתפילין בהפנסו לבית הכסא

[משנ"ב ס"ק א]

לרבותא נקט, דאפלו להשתין, אף-על-פי שהוא תיזו של אדם, אסור להפנסו⁽¹⁾, וכל-שכן שלא לצורך⁽²⁾.

1) ומי שחלץ תפיליו כדי להיכנס לבית הכסא, ולאחר שיצא משם חזר ללבושן, כתב לעיל (סי' כה ס"ק מז) שאף אם היה בדעתו לשוב ללבושן מיד, מ"מ צריך לברך, כיון שבבית הכסא אסור לו ללבושן ונדחתה ממנו המצוה.

2) ובטעם הדבר כתב המג"א שם, שבית הכסא לא עדיף מהבית הפנימי של בית המרחץ שאסור להיכנס לשם כשתפילין בראשו משום שנפיש וזהמיה בבית הכסא [כמו שכתב המשנ"ב לקמן סי' מה ס"ק ו], ורק לענין להשתין בהן הוצרכו לגזירה של שמוא יפנה בהן, שללא טעם זה היו מתירים כיון שהוא חייו של אדם. וראה להלן (ס"ק יט) שכתב שיש חולקים על המג"א. עוד כתב בביה"ל להלן (ס"ה ד"ה ואוחזן בימינו) בשם האור זרוע, שיש לחלק בין מי שעובר בבית הכסא ובין מי שקובע את עצמו להיות שם, והוסיף שעל פי זה יש לדחות קצת את ראית המג"א ממרחץ.

עב באר הגולה

הלכות תפלין סימן מב מג

(כג) *מלתא היא (נ"י סוף פ' נגמר הדין): ט' אַזמנה ולא צר בה, או (ט) (כד) *צר בה (כה) ולא אַזמנה, ט שם ברכות ושם בסנהדרין
(כו) *שרי למצר בה *וזו:

מג דין איה להתנהג בתפלין בהפנסו לבית הכסא, ובו ט' סעיפים:

א *אסור לקנס לבית הכסא קבוע (א) להשתין (ב) בתפלין (ב) שבראשו, גזרה שמא יעשה בהם צרכיו. א ברכות כג ב שם
ב'אם אוהזן (ג) (ג) בידו, מחר להשתין בהם בבית הכסא קבוע: הגה והינו דוקא כשמשתיין ממש

באר היטב

גרמניה, אפילו עשאן לכך לא מתקרי ומחר להשתמש בהן חל אפילו בלא תנאי ע"ש: (ט) צר בה. פרוש לפי שעה ולא אומנה להיות שם לעולם:
(ב) שבראשו. ה"ה דבזיוע נמי אסור מה"ט, והא דנקט בראשו בא למעט אם אוהזן בידו, וי"ו מ"א ועין נ"צ. ובתשובת בית יעקב סימן קע פתב דוקא בראשו מפני שהם בגלוי אבל בשליד שהם מקסיים שרי, דלא גרע מאוהזן בבגדו ובידו ע"ש. והמחבר יד-אחרן חולק עליו ונהלצה להלכה בין בשליד או של-ראש אסור לקנס לבית, והסכים עם המ"א ונ"צ וכ"כ בספר גני-חא. ועין חוט דמנחות דף לה ע"ב בד"ה אלו תפלין שבראש וכ"כ שרי"ד דאורליינש מספק אם צריך לתקן תפלין של יד כשנכנס לב"ה ע"ש ונצי"ב בספר אליה רבה פלפול ארץ מנה: (ג) בידו. ר"ל בבגדו ובידו כנגד לבו כמ"ש בסעיף ה, ט"ז:

באור הלכה

נזכרת בהמאור במסכת סנה נזה לשונו: והוא הדין לרצועות של תפלין אם בא לשנותן אחר העבוד קדם שיתקדם לקציצה הרשות בידו, שאין נאסרות בהם אף-על-פי שבעדן עליהם, עד כאן לשונו, ועין שם יומא. אלמא דהמאור סבירא לה דאין צלין שם הזמנה למצוה כל-זמן שלא קשרה בהקציצה, והכי נמי לדידן דסבירא לן דהניא הזמנה לגוף הקדשה, כל זמן שלא קשרה בהקציצה אין שם הזמנה עליה. ומכל מקום שלא במקום הצורך יותר טוב להתמיר כזה לצאת כל החששות, כי לכאורה מהנמוקיי'יוסף שמתמיר בעור המעבד להקמים לא משמע כסבירא זו, ובמקום הדחק יש להקל בכל גווי, פי הנ"ה יחידא הוא שמתמיר בהזמנה לרצועה⁽³⁷⁾: * מלתא היא. עין במגן אברהם שמועצד לפסק דהמאור⁽³⁸⁾ שחולק על זה. ולפי דברי הגר"א בבאורו שמתמיר היטב שיטת הנ"ה והנמוקיי'יוסף בעלי סבירא זו, וגם הביא שהריטב"א גס-כן סבירא לה דהזמנה לגוף הקדשה מלתא היא, קשה מאד להקל נגד כל הני רבנותא. שוב מצאתי לאחד מן האחרונים שכתב גס-כן דלמעשה יש להתמיר כסבירא הראשונה, וכן בהחשבת משכבות-יעקב בסימן נה מקריע גס-כן לפסק דהמאור ודלא כמגן אברהם. ודע דמה שכתבנו במשנה ברורה "מיהו אם התחיל לכתב וכי" ונאפלו תנאי לא מתני בזה", גס-כן מביח מאלה רבה ופריימקריס אחרונים, ובאמת שכן מוכח גס-כן מהמגן אברהם להמציא בו. והחיי-אדם מקל בהנאי גס בזה ולא ידעתי מאן לה: * צר בה. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו: או שצר בה וכי' שהיה אז בדעתו למצר וכי', אף דבפריימקריס משמע דבעינן צר בפרוש על-מנת למצר לעולם, השמטתי זה, דכל האחרונים לא הוכיחו זה רק כתבו סתמא אדעתא למצר בה תמיד, ועל פלס בטר"ן שהשתמתי למעלה פתוב בפרוש דמחשבה גס-כן מהני לזה. ועוד אפשר לומר דהפריימקריס גס-כן מודה לזה, ולא נקט האי לשנא אלא משום דרוצה לסים שם דאם צר בפרוש על-מנת לפנותו מתר אפלו צר כמה וכמה פעמים, כל דלא תפר פיס לתפלין, עין שם, נקט בזה גס-כן בפרוש, ודחק: * שרי למצר וכי'. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו וש' אומרים וכי', הוא מרש"י ברכות כג ע"ב ד"ה עם מעותיו וכי', עין שם. ועין בגמנוקיי'יוסף בפרק נגמר הדין שכתב גס-כן דכל זה בשגשג התפלין, אבל כשרי זמן שהתפלין עליהם אסור, והשתמתי גס-כן האלה רבה, והגר"י השתיק דשרי למצר וזו ע"ב עם תפלין יחד, ונצי"ב על זה ברכות כג ע"ב, ולפלא שלא זכר כלל דעת רש"י בזה. ודע, דנראה לי דמה שכתב הנמוקיי'יוסף אסור הינו רק שאין מדרג הפכוד, וכמו שכתבנו בקנים, אבל לא אסור ממש, דאי לא הכי יתריץ הגמרא הרימא דהבריתא דלא יצר הינו עם המעות ממש וברלא אומנה: ואפשר שזה טעם הגר"י שהשמיט. ובירור-דעה סימן שסד סעיף א, דאם נהנו בו הפת אדעתא לפנותו ולא הוינו מתחלה, מחר לאחר שפנה: משמע דבעד שהפח שם אסור להנות מהקבר, והגמרא מדמה אותם שם (בסנהדרין מח) להנדי. ולכאורה צריך עיון על השלחן-צדוק בזה, דמחשמיט דעת הנמוקיי'יוסף בזה משמע דסבירא לה על-פל-פנים דמדינא לא נאסר הסודר להשתמש בו חל אפלו בעת שהתפלין שם, ושם סתם דאסור. ואפשר דארכא דמלתא נקט שם השלחן-צדוק. אי נמי דמשום סיפא נקט שם, עין שם, ודחק, וצריך עיון: * וזו. עין בספר נהר-שולם שכתב דהיא הדין דמחר להשתמש בו תשמיש מגנה, ודוקא לאחר שנשלו התפלין משם, והביא ראיה לדבר, עין שם:

שער הציון

(כח) עין שם ופריימקריס: (כט) לחם-חמדות ויגן-אברהם: (ל) אלה רבה ופריימקריס: (לא) מגן-אברהם: (לב) מגן-אברהם סעיף-קטן ה: (לג) אחרונים: (לד) נמוקיי'יוסף בפרק נגמר הדין: (לה) רש"י ברכות כג ע"ב ד"ה עם: (לו) מגן-אברהם ושאר אחרונים המוכאים בבאר היטב ופריימקריס בסימן מו, דלא באלה רבה: (ז) ט"ו והגר"א ורש"א:

כשהולכין בדרך, אלא דנראה ללמד וכות דאותן אנשים מסתמא הוי כמתנה בפרוש, וכן בההוא שכתב רמ"א כאן דקלף המעבד לשם תפלין אסור לכתב עליו דבר-יחל, ואנו רואין בכל יום שהסופרים מותבים על הקלפים שלהם כתבות וגשין ושאור דבר-יחל, אלא ודאי דמסתמא כשהסופרים מתקנים אותן תחלה דעתם להשתמש בהן הן לדבר קדשה הן לדבר רשות. ולפי"ז פשיטא דמחר דמחר לכתב גט על קלף שצריך לשם ס"ח, וכ"מ בא"ע סימן קכד ס"ב ברמ"א, ט"ז עין ב"ח ונתי. ומיהו אם התחיל לכתב על הקלף או על הנר דבר קדשה, אסור לכתב אחר"כ עליו דבר-יחל ולא מהני תנאי. וכל זה בקדשה כגון תפלין וס"ח, אבל לתשמישי קדשה מהני תנאי להשתמש בהן אפלו בעידן בקדשתן כמ"ש בסימן קנד ס"ח, אבל לתשמיש מגנה לא מהני כמ"ש ס"י קנא. ותשמישי מצוה כגון ציצית שופר וזלזב

משנה ברורה

נפקא-מנה בין קדשה למצוה⁽³¹⁾: (כג) מלתא היא. אף דבסעיף א קומא לן דמחר לשנות השל-ראש ולהורידו מקדשתו משמע דהזמנה לאו מלתא היא, אף דשם הוא גוף הקדשה, אבל הכא הלא רוצה לעשות בהם דבר-פנים עושה בהם קדשה קצת, אבל הכא הלא רוצה לעשות בהם דבר-חל, ולזה מהני הזמנה כגוף הקדשה. ועין במגן אברהם שכתבא דעות החולקין על זה וסבירא להו דאף בגוף הקדשה הזמנה אינה כלום; ואף-על-פי-כן לענין מעשה יש להתמיר כסבירא הראשונה וכמו שכתבנו בבאר הלכה, ועל-כל-פנים מהני (כט) תנאי בזה. מיהו אם התחיל⁽³²⁾ לכתב על הקלף סת"ם או שאר כתבי הקדש⁽³³⁾, אפלו על הנר, אסור לכתב אחר-כך עליו דבר-יחל לכלי עלמא, שזה עשה מעשה של גוף הקדשה⁽³⁴⁾, (ל) ונאפלו תנאי לא מהני בזה⁽³⁵⁾: (כד) צר בה. פרוש, (לא) לפי שעה; וגם מסתמא, אפלו אם עשה כן פעמים הרבה אף בשביל פעם הני לפי שעה דרך צראי, לא נתקשר על-ידי זה; אבל אם צר בה בקביעות, או שצר בה דעתו פעם אחת אף שצר בה אדעתא דקביעותא, דהינו שהיה אז בדעתו (לג) למצר בה תמיד, אפלו לא אומנה מעקרא גס-כן אסור, דהוי כאומנה וצר בה. ואם פרש על-מנת לפנותו⁽³⁶⁾, אפלו צר בה (לג) כמה פעמים וגם אומנה מעקרא, מחר, כל שלא עשה כיס לשם תפלין, וכנ"ל בסעיף-קטן יד: (כה) ולא אַזמנה. מעולם לשם תפלין: (כו) שרי. יש אומרים דהינו דהסודר לא נתקשר על-ידי שצר בה פעם אחת בלי הזמנה, אבל כל זמן שהתפלין שם אין מדרג הפכוד (לד) להניח יחד שם גם מעות, אלא (לה) יקשרם בקשר בפני עצמו:

א (א) להשתין. המגן אברהם בסעיף-קטן ט פתב, דמה שכתב המחבר להשתין, לרבותא נקט, דאפלו להשתין, אף-על-פי שהוא חייו של אדם, אסור לכנסו, וכל-שכן שלא לצורך⁽²⁾: (ב) בתפלין שבראשו. הוא הדין (ב) דבזיוע נמי אסור מהאי טעמא, והא דנקט בראשו, בא למעוטי אם אוהזן בידו: (ג) בידו. רוצה לומר (ג) בבגדו

הלכות תפלין סימן מג

דליקא למחש' ניצוצות, אכל משתין מעמד (ד) פשיטא דאסור דלא עדיף מבית-הכסא צראי. והוא הדין אם משתין מישב או בעפר (ה) תחות דליקא ניצוצות, בבית-הכסא צראי (ו) נמי שרי. ואין חלוק בין קבע לעראי לענין זה, אלא דבית-הכסא קבוע מסתמא עושה צרכיו (ג) מישב ובית-הכסא צראי מסתמא עושה מעמד הואיל ואינו נפנה (ז) לגדולים (כ"י בשם נ"י ומגדל-עוז): (ז) *ובבית-הכסא צראי מתר להשתין בהם קשהם בראשו, ואכל אם אוחזן בידו אסור להשתין בהם מעמד אפלו אם תופס אותם בבגדו, (ח) מפני שצריך לשפשף בידו ניצוצות שברגליו, אלא (ט) חולצן ברחוק (י) ארבע אמות ונותנם (י) לחברו. *ומדבריו הרמב"ם נראה שאסור להשתין (יא) קשהם בראשו, בין בבית-הכסא קבוע בין בבית-הכסא צראי, ויש לחש (יב) לדבריו: ב *בית-הכסא קבוע הינו שיש בו צוה והוא על-פני השדה (יג) בלא (ו) חפירה: ג (יד) *בית-הכסא צראי (י) הינו בגוף להשתין מים שאין אדם הולך בשבילם לבית-הכסא, והפעם הזאת נעשה המקום הזה (טו) בית הכסא תחלה: ד (טז) אם הם בחיקו ונתגור תגורה (יז) או בבגדו בידו מתר, בין להשתין בין (ט) לפנות: ה ט"א רוצה לכנס (יח) לבית-הכסא קבוע לעשות צרכיו, חולצן ברחוק ארבע אמות: הגה ויש אומרים אפלו בלא (ט) צרכיו (כ"י בשם רב האי, יט) וטוב להחמיר: וגוללן ברצועות שחלקן

ג תוספתא שם ורננו יונה שם והרא"ש בהלכות תפלין וסמ"ג וספר התרומה ד שם בנזירא ה פסוק מ הלכות תפלין ו רש"י שם בנזירא ז שם בריש"י ח ספר התרומה ט שם בנזירא י כן הוא בנזירא שם אכל הבית יוסף כתב שחזור לפי גרסתו שלפניו והרמב"ם והר"ף והרא"ש לא חלקו בין קבוע לעראי

באר היטב

(ג) מישב. לכן קשהם בראשו אסור אפלו להשתין, גזירה שמא יעשה צרכיו: (ד) לגדולים. לכן בכה"כ צראי מתר דלא גזרינן שמא יפנה בהם: (ה) ד"א. כ"כ הטור וקאי ארישא דהינו בכה"כ קבוע דאסור להשתין קשהם בראשו אלא חולצן ברחוק ד"א, וממילא שמענין בכה"כ צראי דאסור קשהם בידו אין תקנה רק שיתנם לחברו, אבל מ"מ א"צ להסיר מידו ברחוק ד"א, ט"ו מ"א. ובתשובת משה ייטב ח"ב סימן ה הבין שמיש הטור אלא חולצן ברחוק ד"א קאי נמי

מגדים. ונראה, שישירי הפריכות מעל פניו יבוא לשפשף בהם: * בית-הכסא קבוע הינו שיש בו וכו'. נראה לכאורה דאפלו אם עתה אין בו צוה כלל, כיון שהוא מקום רגילין לפנות שם, גזרינן שמא יעשה צרכיו. ולא נקט המחבר לשון וכן רק להורות לנו דאם יש צוה במקום הזה, הו' חלישין שמא הוא יעשה צרכיו גם-כן במקום הזה, ואפלו אם עד עתה לא היה זה המקום מיוחד לפנות. ובהו' ניקא מה דסיים המחבר "כלי חפירה", להורות דאם הוא בחפירה חשוב כמאן דלימא וימטר אם אותו המקום אינו מיוחד לפנות עד עתה. ועין במגן אברהם סעיף קטן ו' מה שכתב על המחבר, ולפי זה ניקא הכל: * בית-הכסא צראי וכו', בית-הכסא תחלה. עין במשנה ברורה בשם הפרי"ם. ואם הוא מקום הפסידים מפני מירגלים הפסידים תמיד שם, לכאורה המקום הזה דין בית-הכסא קבוע יש לו, דלא גרע מעביט של מירגלים הפסידים דריתו בצוה

באר הגולה

* ובבית-הכסא צראי מתר להשתין בהם קשהם בראשו. פשוט שהוא הדין לענין תפלין (של) (שעל) ורועו, וכן אימא להדיא בספר התרומה, ודלא כהפרי"ם. ונראה, שישירי הפריכות מעל פניו יבוא לשפשף בהם: * בית-הכסא קבוע הינו שיש בו וכו'. נראה לכאורה דאפלו אם עתה אין בו צוה כלל, כיון שהוא מקום רגילין לפנות שם, גזרינן שמא יעשה צרכיו. ולא נקט המחבר לשון וכן רק להורות לנו דאם יש צוה במקום הזה, הו' חלישין שמא הוא יעשה צרכיו גם-כן במקום הזה, ואפלו אם עד עתה לא היה זה המקום מיוחד לפנות. ובהו' ניקא מה דסיים המחבר "כלי חפירה", להורות דאם הוא בחפירה חשוב כמאן דלימא וימטר אם אותו המקום אינו מיוחד לפנות עד עתה. ועין במגן אברהם סעיף קטן ו' מה שכתב על המחבר, ולפי זה ניקא הכל: * בית-הכסא צראי וכו', בית-הכסא תחלה. עין במשנה ברורה בשם הפרי"ם. ואם הוא מקום הפסידים מפני מירגלים הפסידים תמיד שם, לכאורה המקום הזה דין בית-הכסא קבוע יש לו, דלא גרע מעביט של מירגלים הפסידים דריתו בצוה

וביד (ג) ימינו כנגד לבו, כמו שכתוב בסעיף ה: (ד) פשיטא דאסור. באוחזן בידו, שמא יקנח הניצוצות, והוא הדין קשהם בראשו דאסור, דחלישין שמא ישב ויעשה בהם צרכיו [פמ"ג]: (ה) תחות. או במקום (ו) מדרון: (ו) נמי שרי, ואין חלוק וכו'. ומכל מקום (ז) יש חלוק קצת, דבקבע דיש חשש שמא יעשה צרכיו, צריך שיהיה בבגדו ובידו, כמו שכתבתי בסעיף קטן ג, ובצראי אפלו בידו לבד נמי מתר בזה, דליקא חשש ניצוצות: (ז) ובבית-הכסא צראי וכו'. דלא גזרינן בה שמא יפנה בהם, ורק שיתנה שלא יפח בהם: (ח) מפני שצריך וכו'. וחלישין (ו) שמא לשפשף הניצוצות שנופלין על רגליו ביד שאוחז בה התפלין: (ט) חולצן ברחוק וכו'. עין מגן אברהם שכתב, דמה שכתב המחבר מתחלה "אסור להשתין בהם מעמד" מירי בין בצראי

ובין בקבוע, ובכמו שכתב בה"ה, ומה שכתב "אלא חולצן ברחוק ד' אמות" מירי בקבוע, דאי בבית-הכסא צראי, חולצן ומשתין לאלפת³, וכן כתב הט"ו: (י) לחברו. שהוא בעצמו אסור לאחוז בהן אז (י) אף דמירי בקבוע ומבאר לקמן בסעיף ה דאחוז בבגדו ובידו, כיון דמירי בשמשתין מעמד וחלישין משום ניצוצות: (יא) קשהם בראשו. (ט) והוא הדין בנזירא, דסבירא לה דגזרינן שמא יפח בהם, אכל קשהם בכיסין ואוחז הפיס בידו מתר להשתין בהן לדברי הכל, שקשהם בכיסין אין אסור בהפסחה, כמו שיתבאר בסימן מד: (יב) לדבריו. ולעת הצורך, בגוף שיתבטל על-ידי זה מתפלה בצבור, יכול לסמוך אדעה ראשונה, אף שיתנה הרבה שלא יבוא לידי הפסחה, כן כתב הח"י אדם. ומכל מקום נוהגין לחלץ השל-ראשה, וגם השל-יד (ט) נכון להסיר הרצועות מפני-היד שלא יבוא לשפשף הניצוצות בהם: ב (יג) בלא חפירה. ורוצה לומר, אז צריך לחלצן ברחוק ד' אמות, אכל אם הוא בחפירה, הרי חפירה היא רשות לעצמו ובית-הכסא שלמעלה רשות לעצמו ואין לו דין בית-הכסא כלל, כמו שיתבאר בסימן פג⁶, ומתר לכנס בחוכו להשתין ששעליו: (יד) חולצן לדבריו לכל כמו בשאר בית-הכסא קבוע, כן מסיק המגן אברהם. כמה דברים אמורים, אכל להשתין, אכל לעשות צרכיו, משמע מדברי הבית-יוסף דיש להחמיר לחלץ ברחוק ד' אמות במקום שרוצה לעשות צרכיו, (י) אפלו נפנה במקום שאינו בית-הכסא כלל אלא בהצד או על-פני השדה: ג (יד) בית-הכסא צראי וכו'. פרוש, הא דאמרין לעיל דמתר להשתין בו בחפלין שבראשו הינו במקום שאין בו צוה, וגם הוא מקום שאין רגילין לפנות שם⁷, ולכן לא גזרינן שמא יפנה בהתפלין, (יא) ואפלו אם הוא מקום צנוע: (טו) בית-הכסא תחלה. עין בפרי"ם מגדים דסבירא לה דהאי לשנא לאו דוקא, דאפלו מיוחד מפנה זמנים להשתין מפל מקום צראי יחשב: ד (טז) אם הם בחיקו וכו'. דתו ליכא למחש משום ניצוצות וגם משום שמא יפלו מפנה, ומתר בין בבית-הכסא קבוע (יז) ובין בצראי: (יז) או בבגדו בידו. צריך עיון, דבסעיף א כתב "אפלו תופס אותם בבגדו אסור". ועין בט"ז ומגן אברהם שנדחקו בזה מאד⁸. ובבאור הגן"א כתב דסעיף זה שהוא מבטל התרומות הוא שיטה אחרת החולק על הא דסעיף א, וסבירא לה דבבגדו וידו תו לא חלישין לשפשף הניצוצות, וכן הכריע בספר מאמר מרדכי. ובקשונין בבגדו (יג) לכלי עלמא מתר: ה (יח) לבית-הכסא קבוע. (יז) נקט קבוע משום סיפא, לאשמועינן דאפלו בקבוע מכניס התפלין עמו משום שמירה, אכל איך-היינו דאפלו באינו קבוע כלל צריך לחלץ ברחוק ד' אמות במקום שרוצה לפנות, ובדלעיל בסוף סעיף קטן יג. וכן מה דנקט לעשות צרכיו, גם-כן משום רבותא דסיפא, אכל באמת הוא הדין להשתין צריך לחלץ ברחוק ד' אמות ובדלעיל בסעיף א: (יט) וטוב להחמיר. המגן אברהם מסיק דמדינא אסור לכנס לבית-הכסא בתפלין⁹, דלא גרע ממרחץ¹⁰ לקמן בסימן מה סעיף ב. ועין בפרי"ם מגדים ובמאמר מרדכי שכתב דמדבריו הרא"ש לא משמע דכ"י¹¹, גם

שער הציון

(ג) עלת-תמיד ואלה רבה: (ד) נמכ"ם ובית-יוסף: (ה) פרי"ם: (ו) בית-יוסף: (ז) מגן אברהם ופרי"ם: (ח) מסתימת לשון הרמב"ם, וכן משמע בשלחן ערוך של הגר"י. אכן מצאתי בסוף הסימן בפרי"ם שם צדד להקריא בשם האלהי רבה: (ט) מישפוח יעקב: (י) הגר"י: (יא) הגר"י: (יב) משי"ז: (יג) מגן אברהם: (יד) מאמר מרדכי: